

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Lapsiperheet lastensuojelun asiakkaina

Pitkänen, Eija

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Lapsiperheet lastensuojelun asiakkaina

Eija Pitkänen
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2017

Pitkänen, Eija

Lapsiperheet lastensuojelun asiakkaina

Vuosi 2017 Sivumäärä 40

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Morfeus-hankkeelle suomalaisten lapsiperheiden lastensuojelun asiakkuuksista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaisia ovat Suomessa lastensuojelun asiakkaina olevien lapsiperheiden lapset sekä mitkä syyt johtavat lapsiperheen lastensuojelun asiakkuuteen ja lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Aalto yliopiston ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteinen monitieteinen kehittämisprojekti Morfeus-hanke. Hanke toteutetaan 1.1.2015-30.6.2017. Projektin tavoitteena on selvittää, miten organisaatorajoja ylittävää yhteistyötä voidaan toteuttaa ja tulevaisuudessa parantaa hyvinvointipalveluissa, huomioiden erityisesti toimintaympäristöt ja asiakaslähtöisyys. Morfeus-hanke on keskittynyt tarkastelemaan hyvinvointialan yritysten, julkisen ja kolmannen sektorin organisaatioiden sekä niiden välisten suhteiden ja yhteistyön sujuvuutta. Hyvinvointipalveluista tarkemman tutkimuksen kohteeksi valittiin päihde- ja mielen-terveys- sekä lastensuojelupalvelut.

Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön tarkoituksena oli löytää tutkittavasta aiheesta aikaisempia tutkimuksia ja tulkita uudestaan näiden tutkimusten tuloksia. Opinnäytetyössä lähestymistapa oli narratiivinen eli kuvaileva. Narratiivinen lähestymistapa mahdollisti tutkimusmateriaalin tiivistämisen yleiskatsauksena ilman tarkkoja sääntöjä tai tiukkoja rajoituksia.

Opinnäytetyöhön valikoitunut aineisto kerättiin erilaisia tietokantoja hyödyntäen. Hakusanat valikoituivat opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Hakusanoja olivat lapsiperhe, lastensuojelu, huostaanotto ja lastensuojelun syyt. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysiä hyödyntäen. Sisällönanalyysi mahdollistaa tutkimusten analysoinnin systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysin avulla tutkittavasta aineistosta pystyttiin muodostamaan kuvaus yleistetyssä sekä tiivistetyssä muodossa.

Tutkimustulosten mukaan yleisin syy lapsiperheiden lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja lapsen huostaanottoon oli vanhempien ja/tai lasten päihdeongelmat sekä vanhempien mielen-terveysongelmat. Myös lapsen iällä näytti olevan vaikutusta asiakkuuden alkamiseen.

Tutkimustuloksista ilmenee lapsiperheiden yleinen avun ja tuen tarve. Vanhemmat tuntuvat tarvitsevan apua vanhemmuuteen ja sen tukemiseen jo lapsen ollessa hyvin pieni. Vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä vanhempien jaksamattomuus, avuttomuus ja osaamattomuus nousivat vahvasti esille syinä lapsen huostaanottoon. Teini-ikäisillä suurimpi-
na syinä huostaanottoon nousivat esille päihdeidenkäyttö sekä mielenterveysongelmat.

Asiasanat: Lapsiperhe, lastensuojelu, huostaanotto, lapsi

Pitkänen, Eija

Families with children as child welfare clients

Year	2017	Pages	40
------	------	-------	----

This thesis was made to produce information for Morfeus Project about Finnish families with children who are also clients of child welfare services. The purpose of this study was to find out who are the children of the families that are also clients in Finnish child welfare services and what are the reasons for families becoming clients of child welfare and when is there a need for evaluation of child protective needs.

This thesis was commissioned by the Morfeus Project, which is a joint multidisciplinary project between Aalto University of Science and Laurea University of Applied Sciences. The aim of the project is to research and develop, how co-operation across organizational boundaries in welfare services can be executed, so that especially the customer-oriented approach and operational environment can be improved. The Morfeus Project is focused on analyzing the relations and co-operation between welfare companies, the public sector and third sector organisations, especially in substance abuse, mental health and child protection services.

This thesis is a literature review. The purpose of this thesis was to find previous studies about the research subject and to interpret the results of these studies. The manner of approach used in this thesis is narrative. A narrative literature review can be used as an overview of the previous studies without any strict rules or limitations.

The keywords that were used in this thesis are family with children, child welfare services, foster care and child. The literature for this research was selected by using these keywords. The method that is used for analysing the research material is called content analysis. With content analysis it is possible to analyse the studies systematically and objectively. This method made it possible to form a picture of the researched subject in a generalized and compressed manner.

The final results show that the most common reason for families with children becoming client of child welfare services, was parent's and/or children's substance abuse problems, as well as parents with mental health problems. The child's age also appears to affect the need of child protection.

The results show that families with children are in need for general assistance and support. Parents seem to need help with parenting when the child is small. Parent's mental health and substance abuse, as well as parents' exhaustion, helpless and incompetence were the main reasons for a child being taken into foster care. With teenagers the main reasons for being taken into foster care were substance abuse and mental health problems.

Keywords: Family with children, child welfare services, foster care, child

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Teoreettinen viitekehys.....	7
	2.1 MORFEUS-hanke	7
	2.2 Lapsiperhe	7
	2.3 Lastensuojelu ja lastensuojelulaki	9
3	Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	11
4	Tutkimusmenetelmät.....	11
	4.1 Kirjallisuuskatsaus	11
	4.2 Tutkimusaineisto ja sen hakeminen	12
	4.3 Aineiston analysointi.....	14
5	Tutkimustulokset.....	15
	5.1 Lastensuojelun asiakkuuteen ja lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen johtavat syyt	15
	5.1.1 Ympäristötekijät.....	16
	5.1.2 Vanhempiin liittyvät tekijät	17
	5.1.3 Lapsen kasvatukseen liittyvät tekijät.....	18
	5.1.4 Lapseen liittyvät tekijät	19
	5.2 Lastensuojelun asiakkaina olevat lapsiperheiden lapset.....	21
	5.2.1 Lasten ikäjakauma	21
	5.2.2 Sukupuolten väliset erot	21
	5.2.3 Perhemuodot.....	22
6	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	22
7	Johtopäätökset ja pohdinta	23
	Lähteet	26
	Kuviot.. ..	28
	Taulukot	29
	Liitteet.....	30

1 Johdanto

Lastensuojelun toiminnan riittävyys ja lastensuojeluviranomaisten toiminta on puhuttanut ihmisiä paljon viime vuosien aikana. Myös media on tuonut julkisuudessa esille useita lastensuojelutapauksia, jotka ovat johtaneet yleiseen keskusteluun lastensuojelun riittämättömyydestä ja sen toimimattomuudesta.

Vuonna 2015 lastensuojeluilmoituksia oli tehty 66 406 lapsesta, kun edellisellä vuonna ilmoituksia oli tehty 63 707 lapsesta. Kiireellisesti sijoitettuja lapsia vuonna 2015 oli 3733 lasta. Vuonna 2014 vastaava luku oli 3773. Vuonna 2015 huostaanotettuina oli ollut 10 501 lasta ja vuonna 2014 10 675 lasta. Tuoreimpien lastensuojelutilastojen mukaan vuonna 2015 lasten huostaanottojen, kiireellisten sijoitusten sekä sijoitettuina olleiden lasten määrät olivat olleet laskusuuntaisia. Tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä on kuitenkin ollut nousussa edellisvuosiin verrattuna. (THL 2017.)

Lapsiperheiden lastensuojelun asiakkuuksien syyt ovat moninaiset ja siihen liittyvät tilanteet ovat usein haastavia niin lapselle ja aikuiselle, kuin myös viranomaiselle. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaisia ovat Suomessa lastensuojelun asiakkaina olevien lapsiperheiden lapset sekä mitkä yleisimmät syyt johtavat lapsiperheen lastensuojelun asiakkuuteen ja lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Morfeus-hankkeelle laadukasta ja luotettavaa tutkimustietoa sekä uusia näkökulmia tutkittavasta aiheesta joita hankkeessa voitaisiin mahdollisesti myöhemmin hyödyntää. Tavoitteena oli antaa Morfeus-hankkeelle lisää työkaluja hankkeen kehittämistä ja edistämistä varten.

Työn keskeiset käsitteet ovat lastensuojelu, huostaanotto, lapsiperheet ja lapsi. Lastensuojelulaki toi opinnäytetyöhön oikeudellisen näkökulman lastensuojeluun sekä siihen liittyviin toimintoihin.

Opinnäytetyö toteutettiin narratiivisena kirjallisuuskatsauksena. Tutkittavaa aihetta tarkasteltiin aikaisempia tutkimuksia hyödyntäen ja analysoimalla aineistojen tutkimustuloksia tutkimuskysymysten avulla. Tutkimusaineiston analysointimenetelmänä toimi induktiivinen sisälönanalyysi.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 MORFEUS-hanke

Opinnäytetyö on osa Aalto yliopiston sekä Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyössä toteutettavaa MORFEUS-hanketta. MORFEUS-hanke on monitieteinen tutkimushanke joka toteutetaan 1.1.2015-30.6.2017. Projektin nimi MORFEUS muodostuu seuraavista käsitteistä: Mallinnettu informaatio, Osallistavat työtavat, Rakentuva tulevaisuus, Fasilitoitu yhteistyö ja Ennakoiva innovointi Uudistuvassa Sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Aalto University 2015.)

Morfeus-hankkeessa tarkastellaan hyvinvointialan yrityksiä, julkisen ja kolmannen sektorin organisaatioita sekä niiden välisiä suhteita ja yhteistyötä. Hankkeen tärkeimmäksi tarkastelu-kohteeksi on valittu päihde-, mielenterveys- sekä lastensuojelupalvelut kokonaisuutena. (Aalto University 2015.)

Morfeus-hankkeen tarkoituksena on selvittää ja kerätä tietoa siitä miten tarkastelun kohteena olevat toimijat todellisuudessa toimivat sekä miten ja millä tavoin toimijaverkostoa johdetaan. Hankkeen päälimmäisenä tavoitteena on asiakaslähtöisyys. Hankkeen avulla pyritään selvittämään sitä, miten tulevaisuudessa eri toimijoiden palveluita voitaisiin tarjota mahdollisimman asiakaslähtöisesti ja kuitenkin tehokkaasti. Hankkeen tutkimustuloksien avulla toivotaan myös mahdollisuutta kehittää digitaalisia työvälineitä toiminnan tueksi. (Aalto University 2015.)

2.2 Lapsiperhe

Käsitteellä lapsiperhe tarkoitetaan perhettä jossa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Lapsen tulee myös asua yhdessä omien vanhempiensa kanssa. (Tilastokeskus 2016.)

Suomalaisissa perhetilastoissa lapseksi luokitellaan ottolapset, biologiset lapset, toisen puolison biologiset sekä ottolapset jotka asuvat vanhempiensa luona. Suomessa lapseksi luokitellaan myös vanhempiensa luona asuva yli 18-vuotias henkilö, mikäli hänellä ei ole samassa taloudessa kanssaan asuvaa puolisoa tai omia lapsia. (Tilastokeskus 2016.)

Perheen käsite on laaja ja moninainen. Perheen käsite voi muodostua avo- tai avioliitossa olevista henkilöistä jotka asuvat yhteisten lastensa kanssa samassa taloudessa. Myös rekisteröidyssä parisuhteessa olevat henkilöt muodostavat perheen parin asuessa lastensa kanssa yhdessä. Parisuhteen rekisteröiminen on ollut mahdollista vuodesta 2002 lähtien. Perheen voi muodostaa myös toinen vanhemmista toimiessaan yksinhuoltajana ja asuessaan lastensa kans-

sa samassa taloudessa. Nimitystä uusperhe voidaan käyttää perheestä, jossa alle 18-vuotiaat lapset eivät ole parin yhteisiä lapsia mutta asuvat samassa taloudessa. Nimitystä perhe voidaan myös käyttää sellaisista avo- ja aviopareista sekä rekisteröidyssä parisuhteessa olevista henkilöistä, joilla ei ole lainkaan lapsia mutta he kuitenkin asuvat yhdessä. (Tilastokeskus 2016.)

Tilastokeskuksen vuoden 2013 tilastojen mukaan lapsiperheistä 61 % koostui perheistä joissa vanhemmat olivat aviossa. Kuitenkin 66 % kaikista lapsiperheiden lapsista asui perheissä jossa vanhemmat olivat aviossa. Tilastojen mukaan aviossa olevien vanhempien perheissä oli keskimäärin enemmän lapsia kuin esimerkiksi avoliitossa olevien pariskuntien tai yksinhuoltajavanhempien perheissä. Vuonna 2013 yli 82 % lapsista asui kahden vanhemman perheessä. Tämä luku kattaa sisälleen myös avoparien sekä rekisteröidyssä parisuhteessa olevien perheet. (Tilastokeskus 2014.)

Vuoden 2013 tilaston mukaan perheissä 41 % alle vuoden ikäisistä lapsista oli perheen ainoita lapsia, joten tässä tapauksessa he ovat olleet perheen esikoislapsia. 7-8 vuotiaiden lasten osuus ainoina lapsina oli kuitenkin enää vain 13 %. Tilastojen perusteella voidaan olettaa, että esikoisen ollessa noin seitsemän vuotias on perheeseen viimeistään syntynyt uusia lapsia. Vuonna 2013 perheet joissa on ollut 8-9-vuotiaita lapsia ovat olleet tilastollisesti suurimpia. Tämän ikäluokan lapsista 44 % asui perheissä joissa oli vähintään kolme lasta. (Tilastokeskus 2014.)

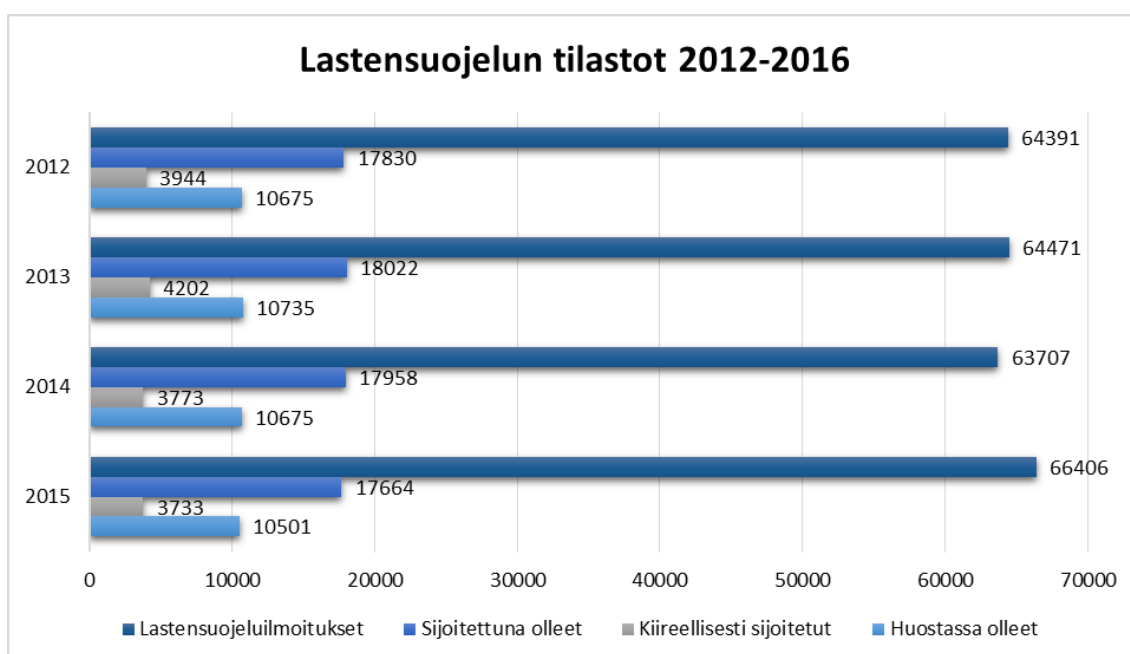
Tilastokeskus on tutkinut perhemuotoja ja lasten määriä myös kansallisella tasolla. Vuoden 2013 tilastotietojen mukaan voidaan todeta että alueellisesti perhekoossa voi olla suuriakin eroavaisuuksia. Jos perhe on suuri, on myös hyvin todennäköistä että perheessä asuu monta alaikäistä lasta samaan aikaan. Suurimmat sisaruslukumäärät sijoittuvat Pohjois- ja Keski-Pohjanmaalle. Näillä alueilla viidenneksellä oli kolme tai useampi sisarus. Pienimmät sisarusmäärät sijoittuvat Uudellemaalle, Etelä-Karjalaan, Varsinais-Suomeen ja Ahvenanmaalle. Näillä alueilla vain 10 % lapsista oli kolme tai useampi sisarus. (Tilastokeskus 2014.)

Uusperheissä joissa oli molempien vanhempien lapsia edellisistä liitoista, alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä oli 110 000. Tämä oli 10 % koko Suomen lasten lukumäärästä. Tästä lukumäärästä 33 600 lasta oli uusperheen vanhempien yhteisiä lapsia. Uusperheet joihin ei ollut syntynyt yhteisiä uusia lapsia, osuus oli 7 % kaikista lapsista eli noin 76 000. Näistä suurin osa, 65 200 oli äidin lapsia ja loput 10 800 oli isän. (Tilastokeskus 2014.)

2.3 Lastensuojelu ja lastensuojelulaki

Lastensuojelu on kokonaisuus johon liittyy monia erilaisia yhteiskunnallisia tahoja. Lastensuojelun tarkoituksena on edesauttaa lasten hyvinvointia, sekä ehkäistä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua. Lapsen kehittymisen kannalta tärkeitä asioita ovat koko perheen hyvinvointi ja se, että lapsi oppii sosiaalisia taitoja sekä omalta perheeltään että ympäröivästä ympäristöstään. Lapsi kehittyy suurilta osin leikin ja muun aktiivisen toiminnan kautta. Erilaiset lapsille suunnatut päivätoiminnot tukevatkin lapsen kasvua ja kehitystä perheen oman toiminnan ohella. (THL 2015.)

Lähtökohtaisesti lastensuojelun toiminnan tulisi ajaa lasten etua. Lastensuojelulle asetettuja lakeja ja ohjeistuksia tulee kuitenkin soveltaa jokaisen asiakkaan kohdalla yksilöllisesti. Lastensuojeluviranomainen on viime kädessä ainut joka tekee päätöksiä lapsen tulevaisuuden suhteen. Lapsen etujen määrittäminen voi joskus olla viranomaiselle hyvinkin haastavaa, sillä erilaisilla vanhemmilla voi olla hyvinkin erilaiset käsitykset siitä mikä on juuri omalle lapselle parhaaksi. Nämä näkemykset voivat olla hyvinkin erilaiset lastensuojelun viranomaisen kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Kuvio 1: Lastensuojelun tilastoja vuosilta 2012-2016 (THL 2017)

Vuonna 2015 lastensuojeluilmoituksia oli tehty 66 406 lapsesta. Vuonna 2014 kyseinen luku oli ollut 63 707, vuonna 2013 64 471 ja vuonna 2012 64 391 ilmoitusta. Tuoreimpien tutkimustulosten mukaan uusien lastensuojeluilmoitusten määrä on ollut noususuuntainen viime vuosien aikana. Kiireellisesti sijoitettuja lapsia vuonna 2015 oli 3733 lasta. Vuonna 2014 vastaava luku

oli 3773, vuonna 2013 4202 ja vuonna 2012 3944 lasta. Huostaanotettuina oli ollut vuonna 2015 10 501 lasta ja vuonna 2014 10 675 lasta. Vuonna 2013 10 735 lasta ja vuonna 2012 10 675 lasta joutuivat huostaanotetuiksi. Sijoitettuina olleita lapsia oli vuonna 2015 ollut 17 664 lasta. Vuonna 2014 luku oli 17 958, vuonna 2013 18 022 ja vuonna 2012 17 830 lasta. Tuoreimpien lastensuojelutilastojen mukaan vuonna 2015 lasten huostaanottojen ja kiireellisten sijoitusten sekä sijoitettuina olleiden lasten määrät olivat olleet laskusuuntaisia. (THL 2017.) Lastensuojelun tilastolukuja esitetty tarkemmin kuviossa 1.

Suomessa lastensuojelua säädelään lailla. Lastensuojelua säätelee muun muassa Lastensuojelulaki, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä Suomen perustuslaki. Myös YK on esittänyt yleissopimuksen lapsen oikeuksista. Näiden tehtävänä on asettaa lapsi etusijalle lapsia koskevissa viranomaistoimissa. Yleissopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsen vanhemmilla on ensisijaisesti velvollisuus huolehtia lapsen hyvinvoinnista ja kasvatuksesta. Vanhempien tulisi myös tukea lapsensa normaalia kasvua ja kehitystä. Jotta nämä asiat saataisiin toteutumaan käytännössä, vanhemmille on yleissopimuksen mukaan tarjottava apua ja tukea lapsen hoitamisessa sekä kasvattamisessa mikäli vanhemmat kokevat tarvitsevänsä apua. (THL 2015.)

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaisesti lastensuojelu käsittää lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun, joka toteutetaan tekemällä jokaiselle asiakkaalle yksilöllinen asiakassuunnitelma sekä järjestämällä lisäksi tarvittavia avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu kattaa myös lapsen kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton sekä niihin liittyvät sijaishuollon ja jälkihuollon (Lastensuojelulaki 2007, 3 §).

Suomen lastensuojelulain tarkoituksena on turvata ja mahdollistaa jokaiselle lapselle luotettava ja turvallinen kasvu- ja elinolosuhteet. Lain mukaan jokaisella lapsella on oikeus monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä oikeus saada suojelua mikäli tämä on tarpeellista. Lain mukaan lastensuojelun tulisi edistää lapsen hyvinvointia ja normaalia kehitystä. Tarkoituksena on, että lastensuojelun viranomaiset tukisivat vanhempia lapsen kasvattamisessa. Lastensuojelun tulisi ehkäistä perheissä koettavia ongelmia ja tärkeää olisi pystyä puuttumaan perheen ongelmiin ja epäkohtiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lain mukaan lapsen etu on aina ensisijaisesti tarkasteltava kohde silloin kun lastensuojelun avuntarvetta arvioidaan. Lastensuojelun toteuttamisen tulee aina olla lapsen edun asettamista etusijalle. (Lastensuojelulaki 2007.)

Suomessa lastensuojelun toiminnan tarkoituksena on tarjota jokaiselle lapselle turvallinen ja luotettava elin- ja kasvuympäristö. Lastensuojelun tulee turvata jokaiselle lapselle hänelle kuuluvat oikeudet sekä puuttua asiaan siinä vaiheessa mikäli lapsen oikeudet eivät toteudu. Suomen perustuslain mukaan lapsiperheen autonomiaan on mahdollista puuttua julkisen hal-

linnon toimesta vain silloin kun lapsen oikeuksia ja etuja ei voida millään muilla keinoilla asettaa toimiviksi. (THL 2015.)

Vaikka vanhemmat aina ensisijaisesti ovatkin vastuussa lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista, on yhteiskunnalla tilanteissa joissa vanhemmat eivät jostain syystä kykene tai halua huolehtia lapsestaan oikeus puuttua asiaan, jolloin lastensuojelun asiakkuus ei ole enää vapaaehtoista. Lastensuojelulaissa on määrätty, että tapauksissa joissa vanhemmat jättävät lapsensa täysin heitteille, saavat lastensuojelun viranomaiset huostaanottaa lapsen mikäli huostaanotto on perusteltua lapsen suojelemiseksi. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

3 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä ja tuottaa luotettavaa, sekä mahdollisimman kattavaa ja tuoretta tutkimustietoa Morfeus-hankkeen käyttöön. Tutkimustulosten avulla pyritään edistämään ja mahdollistamaan hankkeen toimintaa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia ovat Suomessa lastensuojelun asiakkaina olevien perheiden lapset sekä mitkä syyt johtavat lapsiperheen lastensuojelun asiakkuuteen. Opinnäytetyö rajattiin käsittelemään Suomessa lastensuojelun piirissä olevia lapsiperheitä. Lapsiperheillä tässä opinnäytetyössä tarkoitettiin kaikkia suomalaisia perhemuotoja, joihin kuuluu yksi tai useampi alle 18-vuotias lapsi. Lapsen tuli myös asua vanhempiansa kanssa samassa taloudessa.

Tutkimuksessa haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millaisia ovat lastensuojelun asiakkaina olevat lapsiperheiden lapset? Mitkä yleisimmät syyt johtavat lapsiperheen lastensuojelun asiakkuuteen ja lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen?

4 Tutkimusmenetelmät

4.1 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus tarkoittaa tutkimustyyliä, jonka avulla tutkitaan ja tarkastellaan uudestaan jo aiemmin tuotettua tutkimustietoa. Kirjallisuuskatsausta hyödyntäen aikaisemmista tutkimuksista voidaan saada aikaan uusia tutkimustuloksia kun aikaisemmat tutkimustulokset kootaan ensin yhteen ja ne analysoidaan uudestaan tutkimuskysymysten avulla. (Salminen 2011.)

Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä mahdollistaa jo olemassa olevan tutkimustiedon hyödyntämisen ja kehittämisen, antaen samalla tutkijalle mahdollisuuden täysin uuden tutkimustiedon rakentamiseen. Kirjallisuuskatsauksen avulla aiemmin tutkittua tietoa on mahdollista myös arvioida uudestaan sekä rakentaa uudenlaista kokonaiskuvaa tutkittavasta aihees-

ta. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan tutkia monia saman aihealueen tutkimuksia, joissa on kuitenkin käytetty erilaisia tutkimusmenetelmiä. Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa myös tunnistamaan tutkimuksissa esiintyviä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. (Salminen 2011.)

Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsauksen tyyli on kuvaileva, eli narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa tavoitteena on laatia tutkittavasta aineistosta kattava yleiskatsaus, jonka avulla aikaisempien tutkimusten tutkimustuloksia voidaan tiivistää ja saattaa lopulta yleistettyyn muotoon. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tekemiseen ei liity erinäisiä tiukkoja rajoituksia tai sääntöjä, eikä tutkimusta varten haetun aineiston valinnassa tarvitse pohtia erityisen tiukkoja valintakriteerejä. Tästä huolimatta kirjallisuuskatsaukseen valikoiduista aineistoista voidaan sisällönanalyysin avulla saada aikaan uusia ja luotettavia tutkimustuloksia. (Salminen 2011.)

Lähdeviitteet ja niiden oikea merkitseminen ovat ratkaisevassa asemassa kirjallisuuskatsausta tehtäessä. Lähteviitteiden hyvä ja tarkka merkitseminen antaa lukijalle mahdollisuuden lähdetietojen todenperäisyyden tarkistamiseen ja toisaalta lähdemerkinnät kertovat lukijalle mistä ja millaisista aineistoista tutkija on tietoa tuottanut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 109-117.)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin narratiivisena kirjallisuuskatsauksena, ja sen tarkoituksena oli koota ja analysoida aikaisempia tutkimustuloksia lastensuojelun asiakkaina olevista suomalaisista lapsiperheistä sekä lastensuojelun asiakkuuteen johtavista syistä.

4.2 Tutkimusaineisto ja sen hakeminen

Opinnäytetyöhön etsittiin ja valikoitiin ainoastaan sellaisia tutkimuksia ja julkaisuja, jotka vastasivat opinnäytetyössä asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja läpäisivät opinnäytetyölle laaditut sisäänottokriteerit. Aineistoja läpikäydessä tavoitteena oli kerätä opinnäytetyöhön mahdollisimman tuoretta tietoa lastensuojelusta sekä sen piirissä olevista lapsiperheistä, joten yhtenä sisäänottokriteerinä oli että valittu aineisto sai olla korkeintaan 10 vuotta vanha. Muita sisäänottokriteerejä olivat muun muassa että tutkimus käsitteli Suomessa lastensuojeluun johtaneita syitä, tutkimuksen tekijä oli reliaabeli eli luotettava ja valikoidun aineiston tuli olla tieteellinen tutkimus, artikkeli tai katsaus. Opinnäytetyön aineistojen poissulkukriteereinä olivat ettei aineisto vastannut tutkimuskysymykseen, tutkimus oli ulkomaalainen jolloin tutkimustieto ei ollut verrannollinen Suomen tuloksiin, aineisto ei ollut tieteellinen tutkimus, artikkeli tai katsaus, aineisto oli julkaistu ennen vuotta 2006 tai tutkimuksen reliabiliteetti oli heikko. Kriteerit esitelty taulukossa 1.

Opinnäytetyössä käsiteltävään aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia löytyi paljon. Kuitenkin suurin osa hakuvaiheessa löydetyistä aineistoista jouduttiin karsimaan, sillä ne eivät täyttäneet kaikkia sisäänottokriteerejä tai vastanneet täysin tutkimuskysymyksiin.

Tähän opinnäytetyöhön valikoitui kolme pro gradu-tutkielmaa, kaksi terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) julkaisemaa tutkimusta sekä kaksi sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) julkaisemaa tutkimusta.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Aineisto vastaa tutkimuskysymykseen	Aineisto ei vastaa tutkimuskysymykseen
Tutkimus käsittelee Suomessa lastensuojeluun johtaneita syitä	Tutkimus on ulkomaalainen, ei Suomen tuloksiin verrannollinen
Aineisto on julkaistu vuonna 2006, tai sen jälkeen	Aineisto on julkaistu ennen vuotta 2006
Aineisto on tieteellinen tutkimus, artikkeli tai katsaus	Aineisto ei ole tieteellinen tutkimus, artikkeli tai katsaus
Tutkimuksen tekijä on reliaabeli	Tutkimuksen tekijän reliabiliteetti on heikko

Taulukko 1: Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Opinnäytetyöhön etsittiin eri hakukoneita avuksi käyttäen erilaisia aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia, jotka koskivat lapsiperheitä ja lastensuojelua sekä lastensuojelun asiakkaana olemista. Aineistoa tutkimusta varten kerättiin Tampereen yliopiston kirjaston tietokannasta (TamPub), Helsingin yliopiston kirjaston tietokannasta, Jyväskylän yliopiston kirjaston tietokannasta (JYKDOK) sekä Google Scholar-hakukonetta käyttäen. Aineistoa hakiessa hakusanat valikoituivat opinnäytetyön teoreettisesta viitekehystä, jolloin hakukoneissa käytettiin seuraavia hakusanoja: lapsiperheet, lastensuojelu, huostaanotto, lastensuojelun syyt.

Tampereen yliopiston (TamPub) tietokannassa hakusanoina käytettiin: lastensuojelu, huostaanotto ja lapsiperheet. Hakutuloksia löytyi 4981, joista työhön valikoitui kaksi tutkimusta. Google Scholar-hakukoneessa hakusanoja olivat: lastensuojelu ja lapsiperheet. Hakutuloksia näillä hakusanoilla löytyi 4300, joista työhön valikoitui neljä tutkimusta. Helsingin yliopiston kirjaston tietokannassa hakusanoja olivat: lastensuojelu, lastensuojelun syyt ja lapsiperheet. Tuloksia hakusanoilla löytyi 194, joista opinnäytetyöhön ei valikoitunut yhtään tutkimusta koska tutkimuksista yksikään ei läpäissyt opinnäytetyön sisäänottokriteerejä. Jyväskylän yliopiston (JYKDOK) kirjaston tietokannasta haettiin tutkimuksia seuraavilla hakusanoilla: lastensuojelu ja lapsiperheet. Hakutuloksia löytyi 686, joista opinnäytetyöhön valikoitui yksi tut-

kimus. Rajauksena kaikissa hakukoneissa oli että tutkimus oli tehty vuosien 2006 ja 2016 välillä. Aineistonkeruuta havainnollistettu taulukossa 2.

Tietokanta	Hakusanat	Osumat	Käytetty
TamPub (Tampereen yliopiston kirjasto)	Lastensuojelu, Huostaanotto, Lapsiperheet	4981	2
Google Scholar	Lastensuojelu, Lapsiperheet	4300	4
Helsingin yliopiston kirjasto	Lastensuojelu, Lastensuojelun syyt, Lapsiperheet	194	0
JYKDOK (Jyväskylän yliopiston kirjasto)	Lastensuojelu, Lapsiperheet	686	1

Taulukko 2: Aineistonkeruutaulukko

4.3 Aineiston analysointi

Opinnäytetyöhön valikoitua aineistoa analysoitiin sisällönanalyysiä hyödyntäen. Tämän analyysimenetelmän avulla tutkimukseen valittuja aineistoja voitiin analysoida sekä systemaattisesti että objektiivisesti eikä aineiston analysointia ohjannut tiukat säännöt. Sisällönanalyysi mahdollisti aineiston saattamisen tiivistettyyn muotoon, joka taas helpottaa aineiston tulosten tulkintaa. (Janhonen & Mikkonen 2003, 23-33.) Aineiston tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkija tekee aineistosta löytämistään tuloksista omia johtopäätöksiään (Hirsjärvi ym. 2007, 224). Sisällönanalyysi on mahdollista tehdä joko aineistolähtöisesti eli induktiivisesti, tai teorialähtöisesti eli deduktiivisesti. Tässä opinnäytetyössä analysointimenetelmänä toimi aineiston induktiivinen analysointi. (Janhonen & Mikkonen 2003, 26-30.)

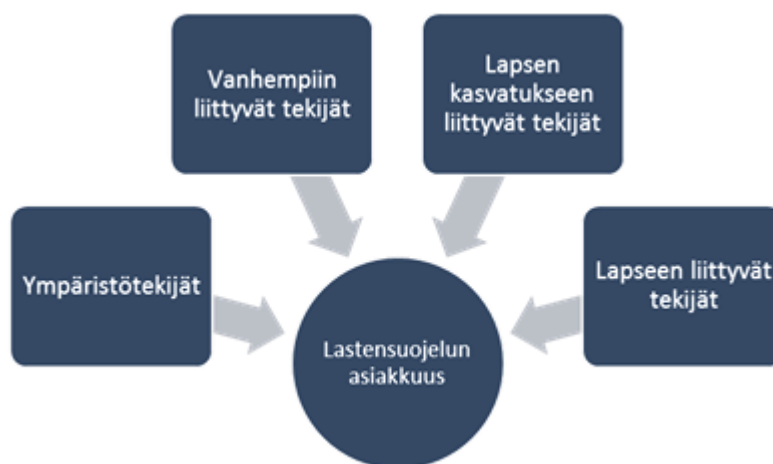
Sisällön analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistettiin. Aineiston pelkistämällä tarkoitetaan tutkimukseen valikoitujen aineistojen läpikäymistä, sekä aineistojen sisällön kuvausta ja vertailua keskenään. Aineistoja pelkistettäessä tutkimusmateriaalista karsitaan pois kaikki tutkimuksessa epäolennaiset asiat. (Janhonen & Mikkonen 2003, 28.) Tässä opinnäytetyössä analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa tutkimusaineistoja käytiin tarkasti läpi ja etsittiin tutkimuskysymyksiin vastaavia tutkimustuloksia. Aineistoista poimittiin ylös vain ne asiat jotka todettiin olennaisiksi tutkimuksen kannalta.

Toisessa vaiheessa tutkimusaineisto ryhmiteltiin. Aineiston ryhmittelyn tarkoituksena oli etsiä tutkimusaineistosta eroavaisuudet ja yhtäläisyydet. Eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä yhdistelemällä saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Janhonen & Mikkonen 2003, 28-29.) Seuraavaksi tutkimukseen valikoitunut olennainen aineisto käytiin uudestaan läpi tutkimukseen valikoitujen ja olennaisiksi havaittujen asioiden osalta. Tutkimuskysymyksiä silmällä pitäen aineistoista poimittiin ylös tulokset, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin ja tämän jälkeen aineistoissa olevat tulokset ryhmiteltiin vielä omiin ryhmiinsä. Ryhmittelyn avulla aineistoista saatiin selkeästi eroteltua ja muodostettua tutkimuskysymyksiin vastaavat yhtäläisyydet ja eroavaisuudet.

Kolmannessa vaiheessa, eli aineiston abstrahoinnissa aineistoista löydetyistä eroavaisuuksista ja yhtäläisyyksistä pyrittiin kasaamaan selkeä ja yhtenäinen kokonaisuus. Induktiivisen eli aineistolähtöisen sisällönanalyysin tutkimustuloksissa ilmenee analysointivaiheessa syntyneet erilaiset käsitteet ja kategoriat sekä niiden sisällöt. (Janhonen & Mikkonen 2003, 29.) Aineiston analysointia varten kaikki valikoitu aineisto ja niistä saadut tutkimustulokset ryhmiteltiin ja tarkasteltiin tarkemmin niissä ilmenneitä yhtäläisyyksiä. Aineiston ryhmittely helpotti tutkimusaineiston tulosten kasaamista ja kokonaiskuvan näkemistä. Tutkimusaineiston tulokset jaoteltiin omiin ryhmiinsä jotka omilta osiltaan vastasivat tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen tutkimustulosten sisältöjä vertailtiin keskenään ja niistä koottiin selkeä ja yhtenäinen kokonaiskuva. Näin tutkimustuloksista saatiin lopulta koottua kattava yleiskatsaus.

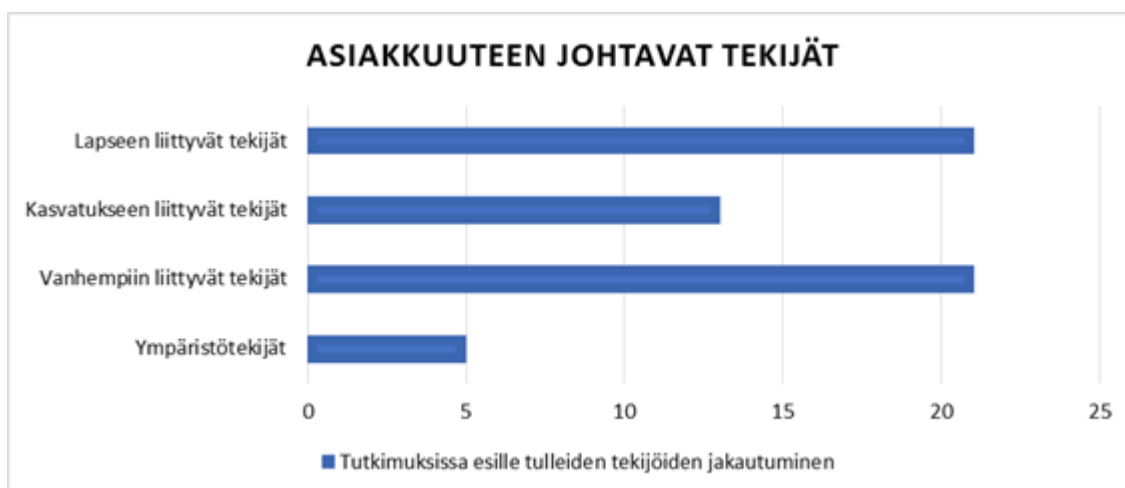
5 Tutkimustulokset

5.1 Lastensuojelun asiakkuuteen ja lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen johtavat syyt

Kuvio 2: Lastensuojelun asiakkuuteen vaikuttavat tekijät

Lastensuojelun asiakkuuteen johtaneista syistä yleisimpiä tutkimuksista esille nousseita tekijöitä olivat ympäristöön liittyvät tekijät, vanhempiin liittyvät tekijät, lapsen kasvatukseen liittyvät tekijät sekä lapsen liittyvät tekijät (kuvio 2). Opinnäytetyössä aineistoista saatuja tuloksia on tarkasteltu erikseen jokaisen lastensuojelun asiakkuuteen johtavan tekijän näkökulmasta.

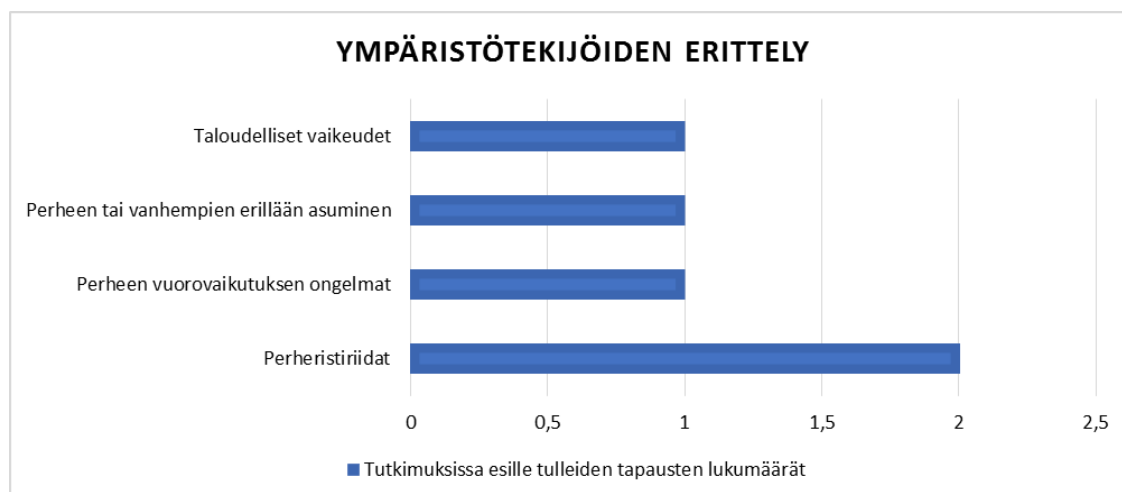
Kuvio 3: Tutkimuksissa esille tulleet tekijät ja niiden lukumäärät

Tutkimuksissa esille tulleista lastensuojelun asiakkuuteen johtaneista syistä yleisimpiä tekijöitä olivat lapsen liittyvät tekijät sekä vanhempiin liittyvät tekijät. Kolmanneksi yleisin syy oli lapsen kasvatukseen liittyvät tekijät. Ympäristötekijät aiheuttivat määrällisesti vähiten lasten huostaanottoja. Kuviossa 3 havainnollistettu asiakkuuteen johtavien tekijöiden jakautuminen.

5.1.1 Ympäristötekijät

Ympäristötekijöistä johtuvia huostaanottotapauksia ilmeni tutkimuksissa vähiten (kuvio 3). Tutkimuksissa esille nousseita lapsen huostaanottoon johtaneita ympäristötekijöitä olivat muun muassa perheristiriidat (Hiitola 2008), perheen taloudelliset vaikeudet, perheen sisäiset ja/tai uusperheiden väliseen vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat ja ristiriidat sekä perheen tai vanhempien erillään asuminen (Heino, Hyry, Ikäheimo, Kuronen & Rajala 2016).

Ympäristötekijöistä johtuvista huostaanotoista perheen sisäiset ristiriidat vaikuttivat olevan useimmiten syynä lapsen huostaanottoon (Heino 2007). Kuviossa 3 on havainnollistettu miten eri tutkimuksissa esille tulleiden tekijöiden vaikutukset jakautuivat. Tuloksista ei tullut esille suuria poikkeavuuksia. Kuitenkin perheristiriidat olivat ympäristötekijöistä suurin esille nousut lastensuojelun asiakkuuteen johtava syy.

Kuvio 4: Ympäristötekijöistä johtuvat yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt

5.1.2 Vanhempiin liittyvät tekijät

Tutkimukseen valikoiduista aineistoista vanhempiin liittyviä huostaanottotapauksia ilmeni yhtä paljon kuin lapsiin liittyviä tekijöitä. Näin ollen vanhempiin liittyvät tekijät olivat yksi suurin asiakkuuden alkamiseen johtavista syistä (kuvio 3).

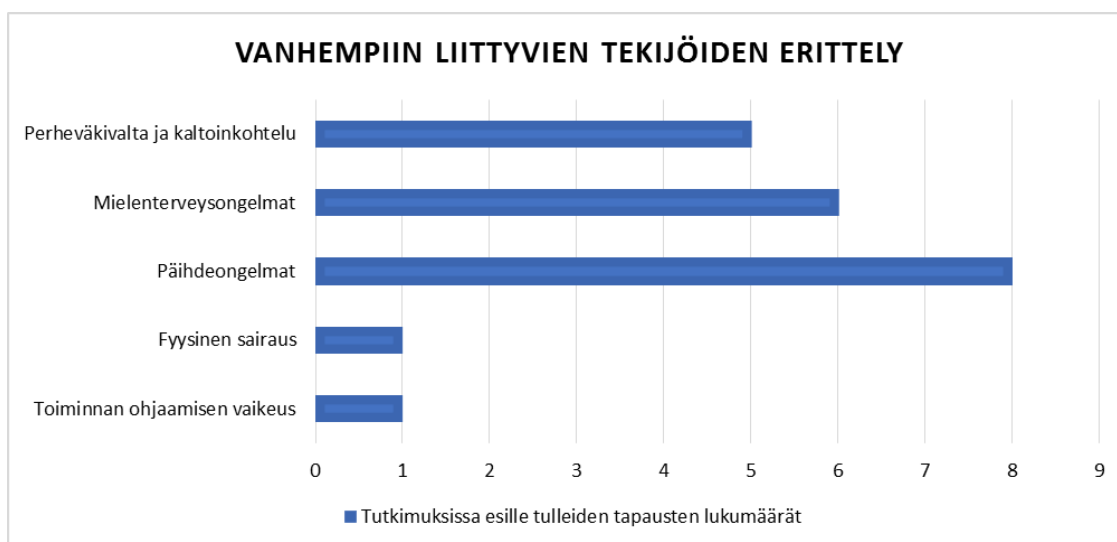
Tutkimuksissa vanhempiin liittyviä tekijöitä olivat vanhemman toiminnan ohjaamisen vaikeus sekä vanhemman fyysinen sairaus (Heino ym. 2016), vanhemman ja/tai vanhempien päihdeongelmat (Järvelä 2014), vanhempien mielenterveysongelmat (Heinonen & Hiitola 2009) sekä perheväkivalta tai kaltoinkohtelu (Virtanen 2015).

Vanhempien ongelmalliseen käyttäytymiseen liittyvät tekijät olivat yleisimpiä tutkimuksissa esille tulleita lapsen huostaanottoon johtaneita syitä. Vanhempien ongelmallisella käyttäytymisellä tutkimuksissa tarkoitettiin vanhempien päihdeongelmia ja päihteiden väärinkäyttöä (Heino 2007), vanhempien mielenterveysongelmia (Heino 2007) sekä perheväkivaltaa, joka oli joko aikuisten välistä väkivaltaa (Hiitola 2008) tai lapsen kohdistuvaa väkivaltaa (Heino ym. 2016).

Vanhempien päihdeongelmat olivat yleisin syy lapsen huostaanotolle (kuvio 5). Vanhempien päihdeongelmat vaikuttivat olevan etenkin vauva- ja päiväkotikäisten lasten huostaanottojen syynä (Virtanen 2015) ja vanhempien alkoholin käyttö, sekä muu päihteiden tai huumeiden käyttö oli yksi yleisimmistä lapsen huostaanottoon johtaneista syistä (Heino ym. 2016). Vanhemman ja/tai vanhempien päihdeongelmiin lukeutuivat alkoholi, lääkkeet, huumeet ja sekakäyttö (Hiitola 2008).

Vanhempien mielenterveysongelmat olivat usein syynä etenkin alakouluikäisten lasten huostaanottoon (Virtanen 2015). Vanhempien ongelmallinen käyttäytyminen (Heinonen & Hiitola 2009) ja psyykkisen terveyden horjuminen (Järvelä 2014) ilmenivät usein lapsen huostaanoton syinä. Vanhempien ongelmallinen käyttäytyminen johtui usein jonkinlaisesta mielenterveydelisestä ongelmasta (Heino ym. 2016).

Perheväkivalta tai sen uhka oli vanhempiin liittyvissä tekijöissä kolmanneksi yleisin syy lapsen huostaanottoon. Perheväkivalta tai kaltoinkohtelu (Virtanen 2015), aikuisten välinen perheväkivalta (Hiitola 2008), väkivaltaisuuden kokeminen (Heinonen & Hiitola 2009) sekä lapsen pahoinpitely tai sen epäily (Heino ym. 2016) ilmenivät tutkimuksissa usein lapsen huostaanottoon johtaneina syinä.

Kuvio 5: Vanhemmista johtuvat yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt

5.1.3 Lapsen kasvatukseen liittyvät tekijät

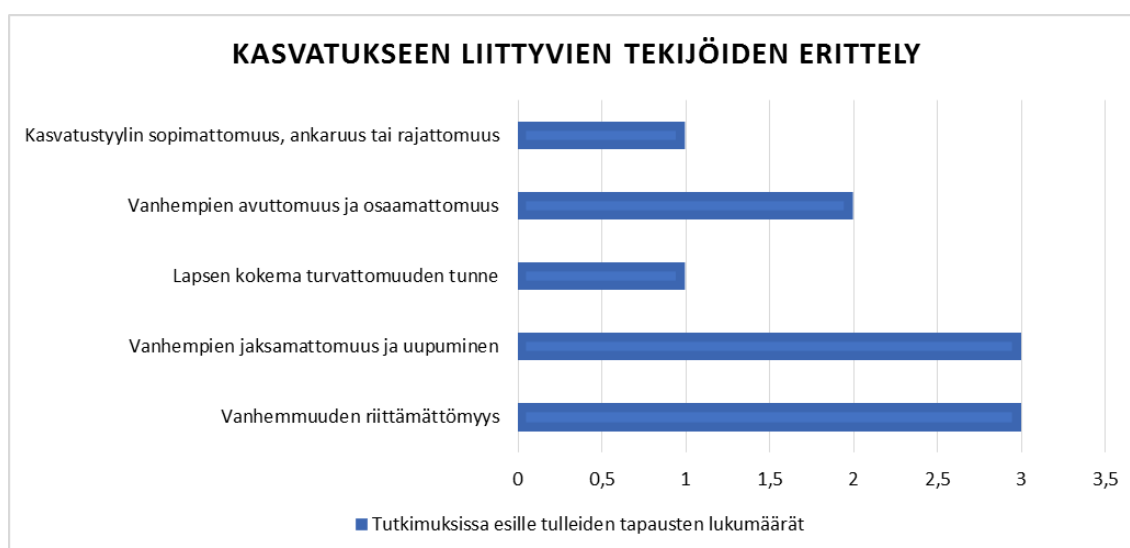
Lapsen kasvatukseen liittyvät tekijät olivat tutkimuksissa kolmanneksi yleisin syy lapsen huostaanottoon (kuvio 3). Kasvatukseen liittyviin tekijöihin lukeutuivat vanhempien yleinen jakamattomuus (Järvelä 2014), vanhempien uupuminen (Heino ym. 2016), vanhemmuuden riittämättömyys (Hiitola 2008), vanhempien osaamattomuus ja avuttomuus (Heino 2007), lapsen kokema turvattomuuden tunne (Järvelä 2014) sekä vanhempien kasvatustyylin sopimattomuus, ankaruus tai rajattomuus (Heino ym. 2016). Tekijöiden jakautumista havainnollistettu kuviossa 6.

Vanhemmuuden ongelmat tulivat vahvasti esille lähes kaikissa tutkimuksissa. Tutkimuksissa vanhemmuuden ongelmalla tarkoitettiin kykenemättömyyttä huolehtia lapsen tai nuoren

normaalista kasvusta ja kehityksestä. Vanhemmuuden ongelma oli erityisesti 7-12-vuotiaiden lasten yleisin huostaanoton syy. (Virtanen 2015.)

Vanhempien yleinen jaksamattomuus ja vanhemmuuden riittämättömyys aiheuttivat osaltaan paljon lasten huostaanottoja. Vanhempien jaksamattomuus ja uupuminen ilmeni yhtenä yleisimpänä kasvatukseen liittyvänä lasten huostaanottoja aiheuttavana tekijänä (Heino ym. 2016). Vanhempien osaamattomuus ja avuttomuus tuli myös vahvasti tutkimuksista esille yhtenä huostaanottoon johtaneena syynä (Heino 2007).

Lapsen kokema turvattomuuden tunne (Järvelä 2014) sekä vanhempien kasvatustyylin sopimattomuus, ankaruus tai rajattomuus ilmenivät tutkimuksissa yksittäisinä huostaanottoon johtaneina syinä (Heino ym. 2016).

Kuvio 6: Kasvatukseen liittyvät yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt

5.1.4 Lapseen liittyvät tekijät

Lapseen liittyvät tekijät olivat yksi suurimmista lapsen huostaanottoon johtaneista syistä (kuvio 3). Tutkimuksissa lapsiin liittyviä tekijöitä olivat lapsen kokemat ristiriidat vanhempien kanssa (Heino 2007), lapsen identiteetin rakentuminen (Heino ym. 2016), nuoren ongelmallinen käytös (Koivu 2007), nuoren päihdeongelmat (Virtanen 2015), lapsen mielenterveysongelmat (Hiitola 2008), väkivaltainen käytös (Heino ym. 2016) tai itsetuhoinen käyttäytyminen (Hiitola 2008), koulunkäyntivaikeudet (Heino 2007) sekä opiskeluun liittyvä vaikeus (Heino ym. 2016).

Lapseen liittyvistä tekijöistä lasten ja nuorten päihdeongelmat aiheuttivat yksittäisenä tekijänä huomattavasti eniten huostaanottoja (kuvio 7). Päihdeongelmiin lukeutuivat lapsen

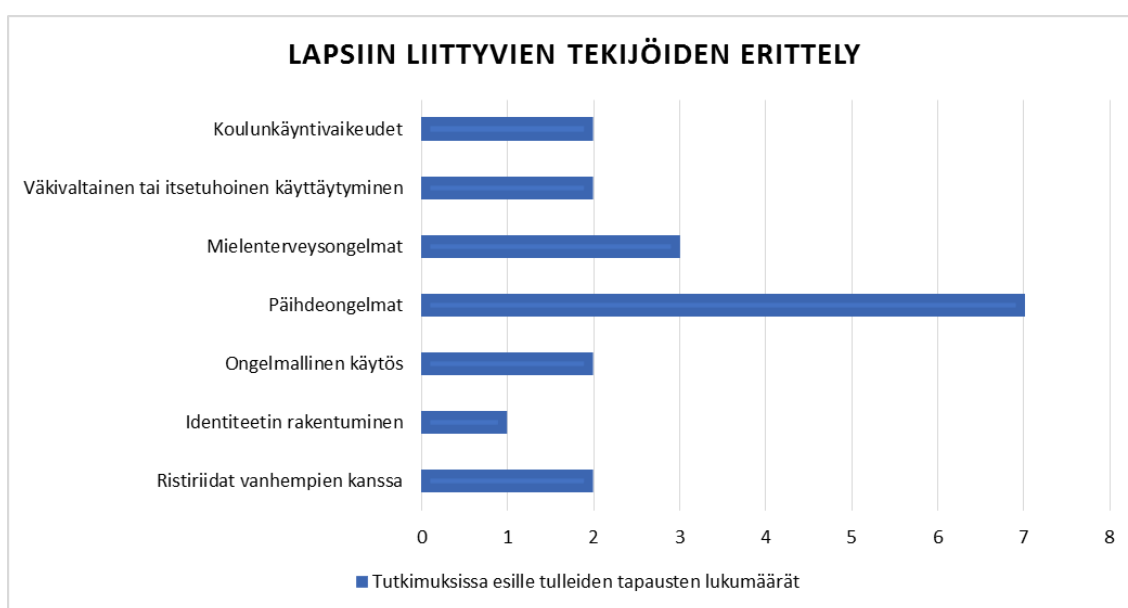
ja/tai nuoren alkoholin käyttö sekä muiden päihteiden ja huumeiden käyttö tai sen epäily (Heino ym. 2016). Lastensuojeluilmoitukset jotka koskivat lapsen päihteidenkäyttöä tai sen epäilyä johtivat usein lopulta lapsen huostaanottoon (Järvelä 2014). Kaikista päihteistä alkoholi vaikutti olevan suurin huostaanottoon johtava tekijä (Hiitola 2008).

Lasten mielenterveysongelmat olivat toiseksi yleisin huostaanoton syy. Lapsen epätasapainoinen psyykinen terveys (Heino 2007) sekä lapsen tai nuoren psyykinen oireilu (Heino ym. 2016) olivat usein lapsen huostaanoton taustalla.

Myös lasten kokemat ristiriidat vanhempien kanssa olivat osasyynä lasten huostaanottoihin (Heino 2007). Yleisenä ilmeni myös lapsen identiteetin rakentumisesta johtuvat huostaanotot (Heino ym. 2016).

Suuri osa kiireellisistä huostaanotoista johtui nuoren omasta käytöksestä (Koivu 2007). Nuoren rajaton ja ongelmallinen käytös ilmeni vahvasti huostaanottojen syynä. Nuoren omaan ongelmalliseen käytökseen saattoi olla syynä masennus, päihteet tai yleinen säännöistä piittaamattomuus. (Virtanen 2015.) Lapsen tai nuoren väkivaltainen käyttäytyminen (Heino ym. 2016) ja lapsen itsetuhoinen käyttäytyminen olivat usein huostaanoton taustalla (Hiitola 2008).

Lapsen koulunkäyntivaikeudet johtivat myös huostaanottoihin (Heino 2007). Lapsen tai nuoren koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvät vaikeudet näyttäytyivätkin tutkimuksissa yhtenä isona tekijänä huostaanottoihin (Heino ym. 2016). Muita yksittäisiä, mutta yleisiä lapsen huostaanoton johtaneita syitä olivat lapsen fyysinen sairastelu tai lapsen vammaisuus sekä lapsen kehityksen viivästyminen (Heino 2007).

Kuvio 7: Lapsista johtuvat yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt

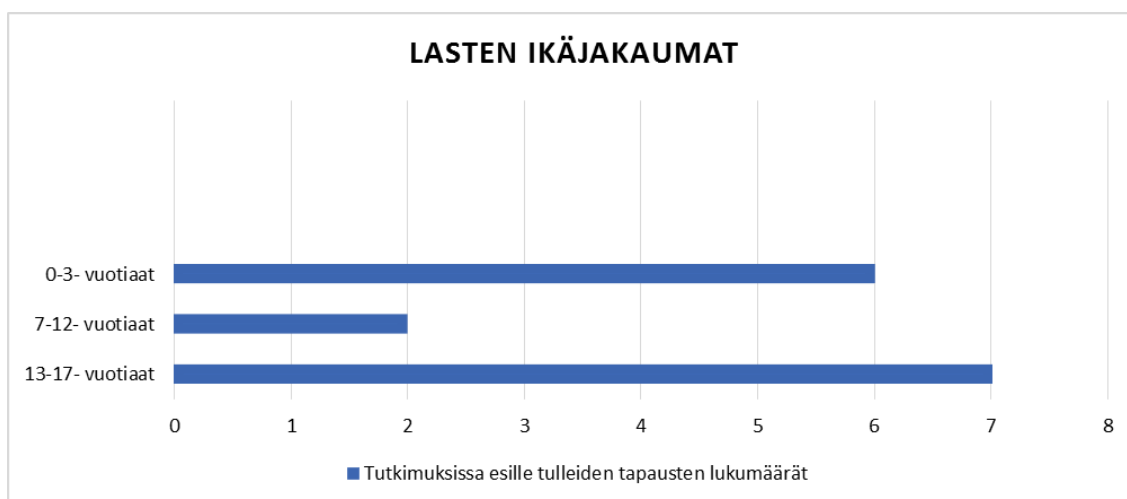
5.2 Lastensuojelun asiakkaina olevat lapsiperheiden lapset

5.2.1 Lasten ikäjakauma

Tutkimuksissa ilmenneissä lasten huostaanottotapauksissa huostaanotetut lapset olivat usein joko teini-ikäisiä tai alle kouluikäisiä lapsia (Heino ym. 2016). Suurimmat lastensuojelun piiriin kuuluvien lasten riskiryhmät olivat alle vuoden ikäiset lapset, kaksivuotiaat lapset, juuri koulunsa aloittaneet lapset, sekä yläkouluikäiset lapset (Järvelä 2014).

Kaikista uusista lastensuojelun asiakkaista lähes joka kolmas lapsi oli alle 3-vuotias (Heino 2007). Suurin uusista lastensuojelun asiakkaaksi joutuneista yksittäisistä ikäluokista olivat alle vuoden ikäiset vauvat ja suurin lastensuojelun asiakkaiden ikäryhmä olivat alle 3-vuotiaat lapset, sekä 14 - 16-vuotiaat nuoret (Heino 2007).

Huostaanotetuista lapsista suurin osa oli iältään 13-17-vuotiaita (Hiitola 2008). Suurin yksittäinen vastoin tahtoaan huostaanotettu ikäryhmä olivat 15-vuotiaat ja pienistä lapsista alle yksivuotiaita vauvoja huostaanotettiin eniten tahdonvastaisesti. (Heinonen & Hiitola 2009.) Suurimpana ikäryhmänä vastoin tahtoaan huostaanotetuiksi olivat joutuneet 13-17- vuotiaat (Virtanen 2015).

Kuvio 8: Huostaanotetuiksi joutuneiden lasten ikäryhmien vertailua

5.2.2 Sukupuolten väliset erot

Ainoastaan kahdessa tutkimuksessa huostaanotetuiksi joutuneiden lasten sukupuoliroolit oli jaoteltu. Hiitolan (2008) tutkimuksessa kuvatuista huostaanotetuista lapsista 47 % oli poikia ja tyttöjä 53 %, kun taas Heinin (2007) tutkimuksen kaikista lapsista poikia oli 53,8 % ja tyttöjä

46,2 %. Tutkimustulosten perusteella lapsen sukupuoli ei näyttänyt olevan merkittävässä roolissa suhteessa huostaanottojen määrään. Näin ollen ei voida todeta jomman kumman sukupuolen edustajan olevan alttiimpi huostaanotolle.

5.2.3 Perhemuodot

Tutkimuksista ilmeni, että useimmiten huostaanotettu lapsi oli lähtöisin yksinhuoltajaäidin perheestä. Lapsiperheissä joissa oli molemmat vanhemmat, tapahtui myös usein huostaanottoja. (Heinonen & Hiitola 2009.) Huostaanotettu lapsi oli useimmiten lähtöisin monilapsisesta perheestä, jossa oli tapahtunut lähiaikoina paljon muutoksia (Heino ym. 2016).

6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kirjallisuuskatsauksena tehdyn opinnäytetyön eettiset kysymykset kohdistuvat etenkin tutkimukseen valikoituneiden aikaisempien tutkimuksien soveltuvuuteen opinnäytetyöntyöhön, sekä siihen miten todenmukaisesti tutkimustulokset on opinnäytetyössä pystytty tuomaan esille. Tutkijan tulee jatkuvasti tarkastella aineistoja kriittisesti, sekä arvioida aineiston sopivuutta tutkittavaan aiheeseen ja valikoitujen tutkimustulosten paikkansapitävyyttä. (Mäkinen 2006, 102.)

Tutkimusetiikan normit voidaan jakaa kolmeen eri pääluokkaan: totuuden etsimistä ja tiedon luotettavuutta ilmentäviin normeihin, tutkittavien ihmisarvoa ilmentäviin normeihin, sekä tutkijoiden keskinäisiä suhteita ilmentäviin normeihin (Kuula 2011, 24). Tässä opinnäytetyössä eettisyys keskittyy luotettavan tiedon ja totuuden etsimiseen liittyviin normeihin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tässä opinnäytetyössä esitetyt aineistot ja niistä kootut tutkimustulokset perustuvat luotettaviin alkuperäislähteisiin ja lähdekriittisyys on huomioitu aineistoja valittaessa, etenkin kun suuri osa aineistosta on internetjulkaisuja. Myös lähdemerkintöjen oikeudellisuuteen on kiinnitetty huomiota tutkimusta tehdessä.

Opinnäytetyöhön valikoiduista tutkimuksista luotettavimpiin aineistoihin lukeutuvat sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) julkaisut ja raportit. Molemmat ovat Suomessa erittäin tunnettuja tutkimuslaitoksia, joten molempien tahojen tekemien julkaisujen ja raporttien voisi kuvitella olevan luotettavia ja tutkimusetiikan normien mukaisia.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintaa ohjaa Suomen laki (31.10.2008/668). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa ja sen tehtävänä on ehkäistä ongelmia sekä kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. (Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta, 1 §.)

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toimintaa ohjaa myös Suomen laki (23.5.2001/409). Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tarkoituksena on tuottaa ja julkaista sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä tutkimuksia ja tilastoja. Lain mukaan tutkimus- ja kehittämiskeskus toimii sosiaali- ja terveydenhuollon tilastoviranomaisena, jonka tavoitteena on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. (Laki sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tilastotoimesta, 1 §)

Pro gradu-tutkielmien luotettavuus on hieman heikompi. Kaikki opinnäytetyöhön valikoituneet pro gradut vaikuttivat adekvaateilta ja tutkijana täytyi myös luottaa siihen että pro gradu-tutkielman oikeudenmukaisuus on tarkistettu ennen kuin tutkimusta on julkaistu. Pro gradujen luotettavuutta oli vaikea arvioida myös sen takia ettei tutkimusten arvioinneista ollut tietoa. Kaikissa töissä oli kuitenkin kuvattu hyvin ja tarkasti työhön valikoidut aineistot, niiden analysointi sekä lähdemerkinnät. Myös töiden tutkimustuloksia oli tuotu esille riittävän laajasti.

Tässä kirjallisuuskatsauksena toteutetussa opinnäytetyössä tutkittavien ihmisarvoa ilmentävien normien ja tutkijoiden keskinäisiä suhteita ilmentävien normien huomioiminen ei ollut kovin tarkoituksenmukaista. Työssä pyrittiin kunnioittamaan ja noudattamaan niitä normeja, jotka koskivat aineiston oikeudenmukaisuutta ja aineistosta saatavan tiedon luotettavuutta sekä todenperäisyyttä.

Opinnäytetyössä on pyritty merkitsemään kaikki lähde- ja lainausmerkinnät selkeästi. Myös tutkimukseen valikoituneet aineistot ja niiden keskeiset sisällöt on pyritty esittelemään opinnäytetyössä mahdollisimman selkeästi, laajasti ja oikeudenmukaisesti alkuperäistä julkaisijaa kunnioittaen.

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyössä tarkasteltiin lastensuojelua ja sen asiakkaina olevia lapsiperheitä. Lastensuojelu, sen toiminnot ja lastensuojelussa ilmenevät epäkohdat ovat aiheina erittäin ajankohtaisia ja kiinnostavia. Tutkimuksessa tuli esille paljon erilaisia syitä jotka ovat johtaneet lapsen huostaanottoon. Kaikissa tutkimuksissa ilmenivät samat yleisimmät riskitekijät jotka johtivat lastensuojelun asiakkuuteen. Näiden riskitekijöiden tiedostaminen ja mahdollisesti myös havaitseminen on tärkeää sairaanhoitajan päivittäisessä työssä. Sairaanhoitajan olisi hyvä huomioida ja tarkastella työssään kokonaisvaltaisesti vanhempien, lasten, sekä koko perheen hyvinvointia ja jaksamista. Lapsen huostaanottoon tai sijoittamiseen johtavat syyt koskettavat usein koko perhettä, ja ongelmien ennaltaehkäisyyn tulisikin kiinnittää huomiota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että kaikissa aiemmin tehdyissä tutkimuksissa yleisimmät ja yhteiset tekijät jotka johtivat lastensuojelun asiakkuuteen liittyivät vanhempien kokemaan vanhemmuuden riittämättömyyteen, vanhempien alkoholi- ja/tai mielenterveysongelmiin, tai lapsen mielenterveys- ja/tai päihdeongelmiin. Lastensuojelun piiriin kuuluvista lapsista suurin osa oli iältään 13-17-vuotiaita, vauvaikäisiä tai muutaman vuoden ikäisiä lapsia. Suurimpana yksittäisenä tekijänä vanhempien ongelmat kuormittivat paljon lastensuojelun toimintaa, sekä aiheuttivat eniten lasten huostaanottoja ja kiireellisiä sijoituksia.

Opinnäytetyötä varten haettiin paljon erilaista tutkimustietoa, joka vastaisi tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymyksiä oli alun perin useampia, mutta tutkimuksen ja aineiston analysoinnin edetessä tutkimusta ja tutkimuskysymyksiä rajattiin jolloin lopputuloksena saatiin selkeämpi, tiiviimpi ja yhteneväisempi tutkimustulos. Hakusanojen avulla tutkimusmateriaalia löytyi runsain määrin, joka omalta osaltaan vaikeutti aineiston valintaa lopullista tutkimusta varten. Lopulta työhön valittiin vain ne tutkimukset, jotka vastasivat parhaiten opinnäytetyössä esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja läpäisivät kaikki tutkimukselle asetetut sisäänottokriteerit.

Opinnäytetyö ja sen tekeminen olivat kokonaisuutena hyvin haastava ja pitkä prosessi. Eniten haasteita tutkimuksessa ja sen tekemisessä tuottivat ajankäytön suunnittelu, sekä tutkimukseen soveltuvan ja tarpeeksi ajankohtaisen aineiston etsiminen, valikoiminen ja läpikäyminen. Tutkimuksen yhtenä lähtökohtana oli tuottaa ajankohtaista tietoa Morfeus-hankkeelle. Jotta tämä mahdollistui, voitiin opinnäytetyöhön valikoida ainoastaan sellaisia tutkimuksia jotka olivat julkaistu vuosien 2006-2016 välillä. Tutkimuksien kapea aikaikkuna antoi oman haasteensa tutkimusmateriaalin etsimiseen ja löytämiseen. Sairaanhoidajan ammattia ajattelun opinnäytetyön ja sitä varten valitun aineiston etsiminen ja analysoiminen on opettanut saatavilla olevan tiedon kriittistä tulkintaa ja arviointia.

Kirjallisuuskatsauksena tehty opinnäytetyö oli erittäin aikaa vievää sekä haastavaa. Tähän osatekijänä vaikutti varmasti se, että työtä oli tekemässä vain yksi henkilö. Tutkimusta varten täytyi käydä läpi suuria määriä tutkimuksia ja analysoida niiden tuloksia. Aineiston läpikäyminen ja analysointi olivat opinnäytetyön työläin osuus. Aineiston läpikäyminen ja analysoiminen olisi varmasti helpottunut, mikäli tutkimusta olisi ollut läpikäymässä ja analysoimassa yhden henkilön sijasta kaksi.

Tutkimusta tehdessä heräsi paljon ajatuksia ja kysymyksiä lastensuojelusta, huostaanotosta ja niiden toiminnan toimivuudesta. Tutkimustuloksista ilmeni, että suurin osa lasten huostaanotoista tapahtui joko lapsen ollessa hyvin nuori tai lapsen ollessa teini-ikäinen. Tästä heräsi kysymys, pitäisikö terveydenhuollon neuvolatyöntekijöiden ja sosiaalihuollon lastensuojelun

työntekijöiden tehdä enemmän ennaltaehkäisevää työtä, jotta nämä lasten varhaisessa iässä tapahtuvat huostaanotot voitaisiin estää?

Tutkimustuloksista saa käsityksen, että tällä hetkellä vanhempien kokema avun tarve sekä riittävän avun saaminen ja tarjonta eivät kohtaa. Suurin lasten huostaanottoon johtava tekijä oli vanhempiin tai vanhemmuuteen liittyvät ongelmat. Voisiko terveydenhuollon ja sosiaali-
huollon tiiviimpi yhteistyö toimia ennaltaehkäisevänä tekijänä, mikäli vanhemmat saisivat varhaisessa vaiheessa apua lapsiperheen arjen pyörittämiseen tai omiin mielenterveys- ja päihdeongelmiinsa?

Kokemuksia lapsiperheiden omista näkemyksistä ja kokemuksista lastensuojelun asiakkuudesta ja sen toiminnan riittävydestä voisi tulevaisuudessa tutkia enemmän. Näin voitaisiin saada laajempi kokonaiskuva siitä, miten riittäviä lastensuojelun toiminnot todellisuudessa ovat ja kuinka hyvin ne toimivat.

Lähteet

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2003. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Aalto University, School of Science. 2015. MORFEUS - Tulevaisuuden arvonluonti hyvinvointipalveluverkostossa. Viitattu 1.3.2015.
http://tuta.aalto.fi/en/research/operations_and_service_management/simlab/projects/morfeus/
- Heino, T. 2007. Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 12.10.2016.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77977/T30-2007-VERKKO.pdf?sequence=1>
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen raportti. Viitattu 15.10.2016.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1
- Heinonen, H. & Hiitola, J. 2009. Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko: Hallinto-oikeuksien ratkaisut huostaanottoasioissa 2008. Helsinki: Yliopistopaino. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen raportti. Viitattu 11.9.2016
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79959/f84ee235-d74a-4898-af24-deb260f3a806.pdf?sequence=1>
- Hiitola, J. 2008. Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista. Helsinki: Valopaino Oy Ab. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen raportti. Viitattu 20.9.2016. <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/76165/T21-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>
- Järvelä, T. 2014. Huolenpidon pirstaloituminen lastensuojelutarpeen selvityksissä. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 9.9.2016.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/44942/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201412173529.pdf?sequence=1>
- Koivu, K. 2007. Lopun alku vai alun loppu: Tapaustutkimus nuorten kiireellisistä huostaanotoista ja asiakaspoluista. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 20.7.2016.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/78591/gradu02244.pdf?sequence=1>
- Laki sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tilastotoimesta. 23.5.2001/409. Finlex. Viitattu 11.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010409>
- Laki Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksesta. 31.10.2008/668. Finlex. Viitattu 10.1.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080668>
- Lastensuojelulaki. 2007/417. Finlex. Viitattu 20.4.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3>

Lastensuojelun käsikirja. 2016. Mitä on lastensuojelu?. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.2.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus?. Vaasan yliopisto. Viitattu 12.9.2016 http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

THL. 2015. Lastensuojelun käsikirja. Helsinki. Viitattu 1.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

THL. 2017. Lastensuojelun tilastoa. Helsinki. Viitattu 16.2.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ajankohtaista/lastensuojelu-thl-/lastensuojelun-tilastoa>

Tilastokeskus. 2014. Valtaosa lapsista kahden vanhemman perheessä. Helsinki. Viitattu 5.2.2016. http://www.stat.fi/til/perh/2013/02/perh_2013_02_2014-11-21_kat_005_fi.html

Tilastokeskus. 2016. Käsitteet ja määritelmät. Helsinki. Viitattu 1.2.2016. <http://www.stat.fi/til/perh/kas.html>

Virtanen, A. 2015. Syyttä suotta vai liian myöhään?: Huostaanottojen institutionaalinen raja, syyt ja lasten sijoitushistoria. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 14.8.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97263/GRADU-1433322985.pdf?sequence=1>

Kuviot

Kuvio 1: Lastensuojelun tilastoja vuosilta 2012-2016 (THL 2017)	9
Kuvio 2: Lastensuojelun asiakkuuteen vaikuttavat tekijät	15
Kuvio 3: Tutkimuksissa esille tulleet tekijät ja niiden lukumäärät	16
Kuvio 4: Ympäristötekijöistä johtuvat yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt	17
Kuvio 5: Vanhemmista johtuvat yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt	18
Kuvio 6: Kasvatukseen liittyvät yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt	19
Kuvio 7: Lapsista johtuvat yleisimmät asiakkuuteen johtavat syyt	20
Kuvio 8: Huostaanotetuiksi joutuneiden lasten ikäryhmien vertailua	21

Taulukot

Taulukko 1: Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit	13
Taulukko 2: Aineistonkeruutaulukko	14

Liitteet

Liite 1: Tutkimusten keskeinen sisältö	31
Liite 2: Tulostenkeruutaulukko	33
Liite 3: Tulosten analysointitaulukko 1	36
Liite 4: Tulosten analysointitaulukko 2	39

Liite 1: Tutkimusten keskeinen sisältö

Tekijä (t), julkaisupaikka ja -aika	Tutkimuksen nimi	Keskeinen sisältö
Heino, Tarja. 2007: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat?	Tutkimus on Tampereen ja sen seutukuntien, Porin, Hämeenlinnan ja sen seutukuntien, Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Satakunnan sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen, Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksen sekä Stakesin yhteistyönä toteutettu tutkimushanke. Tutkimus toteutettiin vuonna 2006 ja sen tarkoituksena oli selvittää keitä ovat lastensuojelutilastojen takana olevat lapset ja lapsiperheet. Tutkimuksessa tarkasteltiin vuonna 2006 lastensuojelun uusiksi asiakkaiksi tulleita lapsia. Tarkastelun kohteena oli yhteensä 330 lasta yhdeksästä eri kunnasta kolmen maakunnan alueelta. Aineistoa tutkimusta varten kerättiin sosiaalityöntekijöiltä, jotka antoivat kyselylomakkeen kautta tietoja tutkimuksessa tarkastelluista lapsiperheistä
Heino Tarja, Hyry Sylvia, Ikäheimo Salla, Kuronen Mikko, Rajala Riika. 2016: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset	Tutkimus oli osa sosiaali- ja terveysministeriön antamaa toimeksiantoa terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Vuosina 2013-2015 terveyden ja hyvinvoinnin laitos oli saanut toimeksiannon lastensuojelun kehittämisen ja tutkimushankkeesta (LaskeTut). Tutkimus toteutettiin kahdeksan kunnan, kolmen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja kahden yliopiston kanssa yhteistyössä. Opinnäytetyön kannalta tärkein tutkimuskysymys käsitteli sitä, millaiset tekijät aiheuttavat lapsen sijoituksia tai huostaanottoja. Aineisto raporttia varten oli kerätty sosiaalityöntekijöiden tekemistä dokumenteista, heidän antamistaan arvioinneista sekä tietoperustasta
Heinonen Hanna, Hiitola Johanna. 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko	Tutkimuksessa selvitettiin sellaisten perheiden tilannetta joissa lapsen kohdalla on lopulta päädytty tahdonvastaiseen huostaanottoon. Raportti tarkastelee myös huostaanotetun lapsen perheen lastensuojelun asiakkuutta, sekä syitä jotka ovat lopulta johtaneet lastensuojelun asiakkuuteen ja lapsen huostaanottoon. Raportissa aineistona on käytetty vuoden 2008 aikana hallinto-oikeudessa käsiteltyjä vastentahtoisesti asetettuja huostaanottopäätöksiä. Näistä päätöksistä aineistoon valikoitui 600 yksittäistä lasta koskevaa tapusta

Hiitola, Johanna. 2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista	Tutkimuksessa tarkasteltiin vuonna 2006 Tampereella, Tampereen seutukunnissa sekä Etelä-Pirkanmaan kunnissa huostaanotettuja ja sijoitettuja lapsia. Raportissa selvitetään millaisia lasten ja perheiden tilanteet ovat olleet lapsen huostaanottohetkellä ja sijoituksen jälkeen. Tutkimus tehtiin 2007 - 2008 vuosien vaihteessa, ja tutkimusaineistoa selvitystä varten saatiin lastensuojelussa työskennelleiltä sosiaalityöntekijöiltä kyselylomakkeiden avulla. Selvityksessä oli mukana yhteensä 103 sijoitus- ja huostaanottotapausta
Järvelä, Tiina. 2014: Jyväskylän yliopisto	Huolenpidon piristämisen vaikutus lastensuojelutarpeen selvityksissä	Pro gradu-tutkielmassa tarkasteltiin mitkä syyt johtivat lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, sekä mitkä syyt johtivat lastensuojelun asiakkuuden pitkeyttymiseen. Tutkimus on tehty vuonna 2013 ja siinä tarkasteltiin suomalaisessa keski-suudessa rannikkokaupungissa tehtyjä lastensuojeluilmoituksia ja niiden selvityksiä. Kaupungissa jossa tutkimusta tehtiin, kaikki lastensuojeluilmoitukset kirjattiin asiakastietojärjestelmään jossa virkailija valitsi 36 eri vaihtoehdosta sopivimman syyn lastensuojelun tarpeen selvitykselle. Vuonna 2013 erilaisia huolenaiheita oli 28
Koivu, Kirsi. 2015: Tampereen yliopisto	Lopun alku vai alun loppu	Pro gradu-tutkielmassa tarkasteltiin Tampereella vuonna 2005 tehtyjä 13-17-vuotiaiden nuorten kiireellisiä huostaanottoja koskevia erilaisia asiakirjoja sekä tutkittiin huostaanoton asiakaspolkuja. Tutkimuksessa selvitettiin mitkä syyt ovat johtaneet päätökseen lapsen kiireellisestä huostaanottamisesta. Huostaanoton jälkeen nuoria seurattiin vuoteen 2006 asti
Virtanen, Anu. 2015: Tampereen yliopisto	Syyttä suotta vai liian myöhään?	Pro gradu-tutkielmassa selvitettiin syitä lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen, erityisesti mitkä syyt ovat johtaneet lasten huostaanottoihin. Tutkimusta varten aineistoa oli kerätty eteläsuomalaisen keski-suuren kaupungin hallinto-oikeuden huostaanottopäätöksien ja -hakemusten tilastoista vuosien 2009 ja 2014 välillä. Tutkimuksessa tarkasteltiin 152 huostaanottotapausta. Tutkimuksessa selvitettiin, vaikuttaako lapsen ikä huostaanottoon sekä tutkittiin minkä ikäisiä lapsia vuosien 2009 ja 2014 välillä on otettu huostaan

Liite 2: Tulostenkeruutaulukko

Tekijä (t), julkaisupaikka ja -aika	Aineiston nimi	Keskeiset tulokset
Virtanen, Anu. 2015: Tampereen yliopisto	Syyttä suotta vai liian myöhään?	Suurin ikäryhmä huostaanotetuissa lapsissa olivat 13-17-vuotiaat lapset (71 tapausta 152 tapauksesta)
Virtanen, Anu. 2015: Tampereen yliopisto	Syyttä suotta vai liian myöhään?	Suurin altistava tekijä lapsen huostaanotolle oli jokin vanhemmuuteen liittyvä ongelma, eli huostaanotetun lapsen vanhemmat kokivat itse kykenemättömyyttä huolehtia riittävällä tasolla lapsen normaalia kasvusta ja kehityksestä
Koivu, Kirsi. 2015: Tampereen yliopisto	Lopun alku vai alun loppu	13-17 vuotiaiden ikäluokassa lähes puolet kiireellisistä huostaanotoista johtuivat nuoren omasta käytöksestä. Huostaanoton syynä voi olla masennus, päihteidenkäyttö tai yleinen yhteisistä säännöistä piittaamattomuus. Suurin yksittäinen peruste kiireelliseen huostaanottoon oli nuoren alkoholinkäyttö
Järvelä, Tiina. 2014: Jyväskylän yliopisto	Huolenpidon pirstaloituminen lastensuojelutarpeen selvityksissä	Yleisimmät lapsen huostaanottoon johtaneet syyt olivat vanhemmuuden riittämättömyys, vanhempien alkoholinkäyttö, sekakäyttö ja lääkkeet, perheristiidat, lapsen mielenterveysongelmat, lapsen alkoholinkäyttö, sekakäyttö ja lääkkeet, lapsen itsetuhoisen käyttäytyminen sekä aikuisten välinen perheväkivalta
Järvelä, Tiina. 2014: Jyväskylän yliopisto	Huolenpidon pirstaloituminen lastensuojelutarpeen selvityksissä	Huostaanotetuista lapsista suurin osa oli iältään 13-17-vuotiaita (52%). Huostaanotetuista lapsista 24,5% olivat 0-6-vuotiaita ja loput 23,5% 7-12-vuotiaita. Raportissa kuvatuista tapauksista lapsista 47 % oli poikia ja tyttöjä 53 %

<p>Heino Tarja, Hyry Sylvia, Ikäheimo Salla, Kuronen Mikko, Rajala Riika. 2016: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos</p>	<p>Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset</p>	<p>Yleisimpiä lastensuojeluun johtaneita syitä olivat perheen tai vanhempien erillään asumiseen liittyvät tekijät sekä perheen taloudelliset vaikeudet, vanhemman toiminnan ohjaamiseen liittyvä vaikeus tai vanhemman fyysinen sairaus, vanhemman mielenterveysongelmat, vanhemman alkoholinkäyttö, vanhemman muu päihteiden tai huumeiden käyttö sekä lapsen pahoinpitely tai sen epäily, vanhempien jaksamattomuus ja uupuminen, kasvatustyylin sopimattomuus, ankaruus tai rajattomuus, perheen sisäiset ja/tai uusperheiden välisen vuorovaikutuksen ongelmat ja ristiriidat, sekä vanhemman avuttomuus ja osaamattomuus, lapsen kokemat ristiriidat vanhempien kanssa, lapsen psyykkinen oireilu ja mielenterveysongelma, väkivaltainen käyttäytyminen, alkoholin käyttö, sekä muiden päihteiden ja huumeiden käyttö tai sen epäily. Lapsen tai nuoren koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvät vaikeudet ovat yhtenä suurena tekijänä sijoitukseen päättymiseen</p>
<p>Heino, Tarja. 2007: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus</p>	<p>Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat?</p>	<p>Tutkimuksessa tarkastelluista 330 lapsesta poikia oli 53,8 % ja tyttöjä 46,2 %. Suurin uusista lastensuojelun asiakkaaksi joutuneista yksittäisistä ikäluokista oli alle vuoden ikäiset vauvat (49 tapausta). Suurimmat lastensuojelun asiakkaiden ikäryhmät olivat alle 3-vuotiaat lapset (99 tapausta), sekä 14 - 16-vuotiaat nuoret (80 tapausta). Kaikista uusista lastensuojelun asiakkaista lähes joka kolmas lapsi oli alle 3-vuotias ja 37 % kaikista uusista asiakkaista oli täyttänyt 12 -vuotta</p>
<p>Hiitola Johanna, Heinonen Hanna. 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos</p>	<p>Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko</p>	<p>13-17-vuotiaat nuoret olivat suurin vastoin tahtoaan huostaanotettu ryhmä ja suurin yksittäinen vastoin tahtoaan huostaanotettu ikäryhmä oli 15-vuotiaat. Pienistä lapsista alle yksivuotiaita vauvoja huostaanotettiin eniten tahdonvastaisesti. Suurin huostaanotettujen lasten perhemuotona olivat lapset, jotka asuivat yksinhuotajaäidin perheessä (45%) sekä molempien vanhempien perheessä (31%)</p>
<p>Hiitola Johanna, Heinonen Hanna. 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos</p>	<p>Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko</p>	<p>Suurin yksittäinen syy lapsen vastentahtoiseen huostaanottoon oli joko lasten ja/tai vanhempien päihteidenkäyttö (63%) tai väkivaltaisuus tai väkivallan kokeminen (63%). Kolmanneksi yleisin syy huostaanotolle oli vanhempien mielenterveysongelmat (57%)</p>

<p>Hiitola, Johanna. 2008. Helsinki: Sosiaali- ja ter- veysalan tutkimus- ja kehittämiskes- kus</p>	<p>Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoite- tuista lapsista</p>	<p>Huostaanotetuista lapsista suurin osa oli iältään 13-17-vuotiaita (52%). Huostaanotetuista lapsista 24,5% olivat 0-6-vuotiaita ja loput 23,5% 7-12-vuotiaita. Lapsista 47 % oli poikia ja tyttöjä 53 %</p>
<p>Hiitola, Johanna. 2008. Helsinki: Sosiaali- ja ter- veysalan tutkimus- ja kehittämiskes- kus</p>	<p>Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoite- tuista lapsista</p>	<p>Yleisimpiä lapsen huostaanottoon johtaneita syitä olivat vanhemmuuden riittämättömyys (19,4%), vanhempien alkoholinkäyttö, sekakäyttö ja lääkkeet (10,7%), perheristiriidat (8,7%), lapsen mielenterveysongelmat (8,7%), lapsen alkoholinkäyttö, sekakäyttö ja lääkkeet (7,8%), lapsen itsetuhoinen käytäytyminen (6,8%) sekä aikuisten välinen perheväkivalta (6,8%)</p>

Liite 3: Tulosten analysointitaulukko 1

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Ryhmittely	Pääkategoria
Yleisin syy lapsen huostaanottoon oli vanhemmuuden ongelma (62 %). Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat nuoren rajaton käytös (39 %), vanhemman päihdeongelma (36 %), vanhemman mielenterveysongelma (26 %), nuoren päihdeongelma (24 %), sekä perheväkivalta ja kaltoinkohtelu (18 %)	Yleisimpiä yksittäisiä syitä huostaanotolle	Työllistää lastensuojelua	Vanhemmuuteen liittyvät ongelmat ovat erittäin yleisiä. Vanhemman mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat yleisiä
Suurin yksittäinen peruste nuoren kiireelliseen huostaanottoon oli nuoren alkoholinkäyttö	Suurin yksittäinen syy lapsen huostaanotolle	Työllistää lastensuojelua	Lapsen alkoholinkäyttö on yleistä
Viisi yleisintä syytä lastensuojeluilmoituksen tekemiselle olivat vanhempien jaksamattomuus (40 ilmoitusta), perheväkivalta tai sen uhka (33 ilmoitusta), vanhempien päihteidenkäyttö (28 ilmoitusta), lapsen päihteidenkäyttö tai käyttöepäily (27 ilmoitusta), sekä lapsen turvattomuus ja vanhempien psyykinen terveys (molemmista 12 ilmoitusta)	Yleisimpiä yksittäisiä syitä huostaanotolle	Työllistää lastensuojelua	Vanhempien jaksamiseen liittyvät ongelmat ovat erittäin yleisiä. Vanhempien ja/tai lapsen päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat ovat yleisiä
Suurin yksittäinen syy lapsen vastentahtoiseen huostaanottoon oli joko lasten ja/tai vanhempien päihteidenkäyttö (63%), tai väkivaltaisuus tai väkivallan kokeminen (63%). Kolmanneksi yleisin syy huostaanotolle oli vanhempien mielenterveysongelmat (57%)	Yleisimpiä yksittäisiä syitä huostaanotolle	Työllistää lastensuojelua	Vanhempien ja/tai lasten päihteidenkäyttö on erittäin yleistä. Vanhemman mielenterveysongelmat ovat yleisiä

<p>Yleisimpiä lapsen huostaanottoon johtaneita syitä olivat vanhemmuuden riittämättömyys (19,4%), vanhempien alkoholinkäyttö, sekakäyttö ja lääkkeet (10,7%), perheristiriidat (8,7%), lapsen mielenterveysongelmat (8,7%), lapsen alkoholinkäyttö, sekakäyttö ja lääkkeet (7,8%), lapsen itsetuhoihin käyttäytyminen (6,8%) sekä aikuisten välinen perheväkivalta (6,8%)</p>	<p>Yleisimpiä yksittäisiä syitä huostaanotolle</p>	<p>Työllistää lastensuojelua</p>	<p>Vanhemmuuteen liittyvät ongelmat ovat erittäin yleisiä. Vanhempien ja/tai lasten päihde- ja mielenterveysongelmat ovat yleisiä</p>
<p>Raportista kävi ilmi, että ympäristötekijöistä yleisimpiä lastensuojeluun johtaneita syitä olivat perheen tai vanhempien erillään asumiseen liittyvät tekijät sekä perheen taloudelliset vaikeudet. Vanhemmuuteen liittyvissä tekijöissä yleisimpiä syitä olivat vanhemman toiminnan ohjaamiseen liittyvä vaikeus, sekä vanhemman fyysinen sairaus. Vanhempien ongelmalliseen käyttäytymiseen liittyviä yleisimpiä sijoituksen syitä olivat vanhemman mielenterveysongelmat, vanhemman alkoholinkäyttö, vanhemman muu päihteiden tai huumeiden käyttö sekä lapsen pahoinpitely tai sen epäily. Lapsen kasvatukseen liittyviä sijoituksen syitä olivat vanhempien jakamattomuus ja uupuminen, kasvatustyylin sopimattomuus, ankaraus tai rajattomuus, perheen sisäiset ja/tai uusperheiden välisen vuorovaikutuksen ongelmat ja ristiriidat, sekä vanhemman avuttomuus ja osaamattomuus. Lapsuuteen ja nuoruuteen liittyvissä tekijöissä yleisimpiä sijoitukseen johtavia syitä olivat ristiriidat vanhempien kanssa sekä identiteetin rakentumiseen liittyvät tekijät. Lapsen tai nuoren käyttäytymiseen liittyviä yleisimpiä syitä olivat psyykkinen oireilu ja mielenterveysongelma, väkivaltainen käyttäytyminen, alkoholin käyttö, sekä muiden päihteiden ja huumeiden käyttö tai sen epäily</p>	<p>Yleisimpiä yksittäisiä syitä huostaanotolle</p>	<p>Työllistää lastensuojelua</p>	<p>Vanhemmuuteen liittyvät ongelmat ovat erittäin yleisiä. Vanhempien ja/tai lasten päihde- ja mielenterveysongelmat olivat yleisiä</p>

<p>Lapsiperheen lastensuojelun asiakkuuteen johtava suurin yksittäinen tekijä oli vanhemman ja/tai vanhempien jaksamattomuus (37 %). Muita yleisimpiä lastensuojelun asiakkuuteen johtavia syitä olivat perheen sisäiset ristiriidat (29 %), riittämätön vanhemmuus (28 %), vanhemman ja/tai vanhempien avuttomuus ja osaamattomuus (22 %), sekä vanhemman ja/tai vanhempien mielenterveysongelmat (20 %) ja päihteiden väärinkäyttö (20 %). Lapsesta johtuvia yleisimpiä tekijöitä olivat lapsen kokemat ristiriidat vanhempien kanssa (22 %) sekä lapsen koulunkäyntivaikeudet (20 %).</p> <p>Myös lapsen epätasapainoinen psyykinen terveys (14 %), fyysinen sairastelu tai lapsen vammaisuus (10 %) tai kehityksen viivästyminen (10 %) johtivat lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen</p>	<p>Yleisimpiä yksittäisiä syitä lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen</p>	<p>Työllistää lastensuojelua</p>	<p>Vanhemmuuden ongelmat ovat erittäin yleisiä. Vanhemman ja /tai lapsen päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat ovat yleisiä</p>
--	---	----------------------------------	--

Liite 4: Tulosten analysointitaulukko 2

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Ryhmittely	Pääkategoria
Suurimpana ikäryhmänä huostaanotetuiksi olivat joutuneet 13-17-vuotiaat lapset (71 tapausta 152 tapauksesta)	Suurimpia huostaanotetuiksi joutuneita ikäryhmiä	Ikäryhmä kuormittaa lastensuojelua ja aiheuttaa huostaanottoja	Huostaanotetut lapset ovat teiniikäisiä
Tutkimuksessa tehdyn ikäkauman perusteella suurimmat lastensuojelun piiriin kuuluvat lasten riskiryhmät ovat alle vuoden ikäiset lapset, kaksivuotiaat lapset, juuri koulunsa aloittaneet lapset, sekä yläkouluikäiset lapset	Ikäryhmät alttiita lastensuojelun asiakkuuden alkamiselle	Ikäryhmät kuormittavat lastensuojelua ja aiheuttavat lastensuojelutarpeen selvittelyä	Lastensuojelun asiakkaat ovat pieniä lapsia sekä yläkouluikäisiä nuoria
13-17-vuotiaat olivat suurin vastoin tahtoaan huostaanotettu ryhmä ja suurin yksittäinen vastoin tahtoaan huostaanotettu ikäryhmä oli 15-vuotiaat. Pienistä lapsista alle yksivuotiaita vauvoja huostaanotettiin eniten tahdonvastaisesti	Suurimpia huostaanotetuiksi joutuneita ikäryhmiä	Ikäryhmät kuormittavat lastensuojelua ja aiheuttavat huostaanottoja	Huostaanotetut lapset ovat teiniikäisiä tai alle vuoden ikäisiä lapsia
Kaikista 103 tapauksesta huostaanotetuista lapsista suurin osa oli iältään 13-17-vuotiaita (52%). Huostaanotetuista lapsista 24,5% olivat 0-6-vuotiaita ja loput 23,5% 7-12-vuotiaita.	Suurimpia huostaanotetuiksi joutuneita ikäryhmiä	Ikäryhmät kuormittavat lastensuojelua ja aiheuttavat huostaanottoja	Lastensuojelun asiakkaat ovat teiniikäisiä tai pieniä lapsia
Suurin uusista lastensuojelun asiakkaaksi joutuneista yksittäisistä ikäluokista olivat alle vuoden ikäiset vauvat (49 tapausta). Suurin lastensuojelun asiakkaiden ikäryhmä olivat alle 3-vuotiaat lapset (99 tapausta), sekä 14 - 16-vuotiaat nuoret (80 tapausta). Kaikista uusista lastensuojelun asiakkaista lähes joka kolmas lapsi oli alle 3-vuotias ja 37 % kaikista uusista asiakkaista oli täytännyt 12 -vuotta.	Ikäryhmät alttiita lastensuojelun asiakkuuden alkamiselle	Ikäryhmät kuormittavat lastensuojelua ja aiheuttavat lastensuojelutarpeen selvittelyä	Lastensuojelun asiakkaat ovat teiniikäisiä tai pieniä lapsia

<p>Suurimpina huostaanotettujen lasten perhemuotoina ilmenivät lapset, jotka asuivat yksinhuoltajaäidin perheessä (45%) sekä molempien vanhempien perheessä (31%)</p>	<p>Perhemuodoissa huostaanotettu lapsi</p>	<p>Aiheuttaa lastensuojelutarpeen selvittelyä</p>	<p>Yksinhuoltajaäidin perheissä sekä molempien vanhempien perheissä tarvetta lastensuojelulle</p>
<p>Huostaanotettu lapsi oli useimmiten lähtöisin monilapsisesta perheistä, jossa oli tapahtunut paljon muutoksia</p>	<p>Perhemuodossa huostaanotettu lapsi</p>	<p>Aiheuttaa lastensuojelutarpeen selvittelyä</p>	<p>Monilapsisessa perheessä tarvetta lastensuojelulle</p>
<p>Raportissa kuvatuista tapauksista lapsista 47 % oli poikia ja tyttöjä 53 %</p>	<p>Huostaanotetuista enemmistö tyttöjä</p>	<p>Kuormittavat lastensuojelua</p>	<p>Tytöt usein huostaanotettuja</p>
<p>Tutkimuksessa tarkastelluista lapsista poikia oli 53,8 % ja tyttöjä 46,2 %</p>	<p>Huostaanotetuista enemmistö poikia</p>	<p>Kuormittavat lastensuojelua</p>	<p>Pojat usein lastensuojelun asiakkaina</p>